

LBRIS

We know
books

Dumitru Popescu

Cronos autodevorându-se

Vol. 1

Aburul halucinogen al cernelii

Ediție ne varietur

Hoffman

DTP: Hoffman Design

Tipar: Hoffman Print

Coperta: Dumitru Popescu

Redactor: Vasile Vasiescu

Pe copertă: Reproducere după Leonora Carrington, *Cabbage*

Prima ediție a apărut în anul 2005 la editura Curtea Veche

© Dumitru Popescu

© Editura Hoffman, 2021, pentru prezenta ediție.

Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

EDITURA HOFFMAN SRL

Fax: 0249 460 218

Tel: 0740.984.910

contact@editurahoffman.ro

www.EdituraHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
POPESCU, DUMITRU

Cronos autodevorându-se / Dumitru Popescu. -

Caracal: Editura Hoffman, 2021

6 vol.

ISBN 978-606-46-1593-0

Vol. 1. : Aburul halucinogen al cernelii. -

2021. - ISBN 978-606-46-1594-7

821.135.1

Culegerea cioburilor...

O rubedenie, ofițer în rezervă căzut prizonier în stepa kalmukă, a supraviețuit șapte ani în minele din Karaganda. Când evoca pasaje din această lungă și amară pagină a vieții sale (până la un punct reieșea că și eroică), își cobora sprâncenele stufoase ca un paravan sau o draperie. Tehnică teatrală – omul avea oarece talent dramatic –, reflex de povestitor experimentat, sau persecuția unei memorii vizuale acute, ce nu-i mai permitea să se detașeze de tragismul momentelor? Alți combatanți, după un timp, nu mai știau să spună aproape nimic despre ce trăiseră și văzuseră. Reduceau comunicarea impresiilor la un gest al mâinii, scurt și ermetic, un fel de „ducă-se pe pustii”. Sugerau că acele clipe au fost prea hideoase ca să mai fie reînviată. Insistând, descopeream însă că în realitate ele se estompaseră de așa manieră încât aproape nu mai aveau chip. Această cvasiamnezie imagistică, destul de răspândită, nu constituie un certificat de superficialitate, nu exprimă dezinteres pentru dramele proprii și ale omului în genere; ea este rezultatul operei de demolare pe care timpul o săvârșește asupra sa însuși, atât pentru a se debarasa de trena mătăhăloasă a faptelor din care e alcătuit, cât și pentru

a scoate ființa umană de sub apăsarea strivitoare a straturilor de trecut.

Dintr-un șir de bătălii la care a participat, ostașul abia mai păstrează în urechi ecoul confuz și îndepărtat al canonadei, răpăitul mitralierei și pocnetul carabinelor, și, pe o peliculă uzată a retinei, mișcarea dezordonată a camarazilor alergând sau căzând, dispărând sub orizontul din urmă sau dinainte, într-un balet lipsit de sens. La aceasta se reduce, în fond, pentru el războiul: la un spectacol amplu, energic, dar a cărui realitate rămâne îndoielnică, semănând cu fantezia eterică a cinematografului mut.

Dar numai marilor înclăștări războinice – de la campania troiană până la „Furtuna în deșert”, ca să ne referim la un recent exemplu oarecare – le sunt caracteristice aceste curgeri fantomatice ale concretului, ca o descărcare de tensiune, de spaimă și de îndârjire? Fenomenul nu este propriu și istoriei particulare a oamenilor care gonesc în lungile cohorte ale generațiilor, într-un neîncetat flux și reflux al noului și vechiului, progresului și regresului, fericirii iluzorii și nefericirii palpabile? Eu ce am reținut din propriul marș găfâit, uneori triumfalist, sub bubuit de tobe asurzitoare, alteori deprimant, de târătoare? Aruncând o privire asupra desigurilor și luminișurilor prin care s-a afundat și a șerpuit pârția mea, asupra vălmășagului în care am intrat și a maratonului pe care l-am susținut, am senzația oșteanului de care vorbeam mai înainte, întors către înfumuratele și bezmeticele lui războaie. Și anume, că n-au fost decât note stridente, gesturi și mișcări infatuante, un neîntrerupt, agitat și epuizant balet al cărui sens, în mare parte, s-a pierdut. Mă gândesc totuși că, adunând cioburile întâmplărilor de care trecutul mi-e plin, chiar mușuroaiele de cenușă de pe un

câmp de luptă demult părăsit, unde însă sălășluiește, uitată, câte o scânteie, anumite înțelesuri mai pot fi reconstituite.

O mare dezorientare ne provoacă bătrânețea. Unde este solemnitatea magică a unchișilor de altădată, inițiați în arta de a aduna pe frunți lumina majestuoasă a tăcerilor sepulcrale, de a învălui lumea în priviri de o puritate glacială, de a promite, cu buze parcă pecetluite de mister, dezlegări oraculare? Ce tainice legături aveau ei cu timpul, de obțineau acea laminare a spiritului, patina liniștii imparțiale? De ce timpul adunat în fințele lor părea un munte alb, imaculat, în timp ce al nostru este doar un biet gorgan aproape nivelat și bătătorit, peste care n-a apucat să cadă nici prima ninsoare? Ei purtau pe umeri și în plete un timp sublimat și „spiritul dinaintea morții”. Noi părem că n-avem nici măcar destul timp brut, cel ce macină materia și atât. Deși ne lovesc boli de senectute, poate și decrepitudini ale senilității, nu prezentăm cavernele metafizice ale moșnegilor ieșiți din timp, și de aceea transformați în timp, vremuind impasibili. Timpul pare să nu fi trecut prin noi ca să ne imunizeze împotriva efemerului, ci peste noi, punându-ne și mai mult în evidență efemeritatea. Așa se și explică impresia de inconsistență a epopeilor noastre.

Bătrânii cetății și ai satului de odinioară nu clocotiseră nici pe departe în atâtea cazane sociale, nu se învărtiseră ca noi, nebunește, pe paletele morilor de vânt ale veacului. Nu făceau, unii, decât să are și să semene o palmă de pământ, trăind împreună cu aceea anotimpurile astrale, să crească animale și să le supravegheze ciclul biologic, să pregătească două generații de urmași; iar alții – să meșteșugărească lemnul, lutul și fierul sau să stea la hotare. Și totuși, se arătau mai gravi, mai impozanți, ca patriarhii biblici întemeietori

de neamuri. Timpul se încorporează în faptele lor mărunte mai mult decât în arderile noastre civice zbuțumate, în deceniile noastre de istovitoare ctitorie publică.

Ce i-a lipsit timpului de n-a mai lăsat și pe chipurile și în făpturile noastre urmele nobile ale vechimii? Secolul al XX-lea s-a abătut peste lume ca un smintit, fără orizont și statornicie, animat doar de instincte distructive. Vagabond, aventurier, terorist, a cutreierat planeta de la un capăt la altul, dând foc tuturor continentelor și oceanelor, însângărând popoarele. Un vifor pus să dărâme ce-au clădit înaintașii, ca și contemporanii. Cu cât am trudit și am zidit mai mult, cu atât mai crâncen s-a năpustit peste zidirile noastre. Nu s-a depus, nu s-a copt și nu a dăinuit în nimic. Nu s-a încorporat în noi, ne-a pârjolit și, dărâmându-ne lucrarea mâinilor, ne-a lăsat goi și pustii. Nu mai putem arăta semenilor tineri, urmașilor de drept, puterea și luminozitatea unui spirit vremuit temeinic și cu rânduială, care lasă după sine ceva trainic, de lungă durată, chiar dacă lipsit de utilitate imediată, de chei pragmatice la îndemâna tuturor – ca piramidele egiptene, de pildă. În plus, ne-a învrăjbit, ne-a împins în tabere opuse de rasă, etnie, clasă și culoare politică, zădărniciind solidaritatea rodnică a ultimei vârste intrată în anticamera morții.

Prin urmare, timpul ne-a privat și de savoarea vârștelor înfocate, consumate în întregime „pe front”, și de distincția platonice și evanescentă a vârștei de platină. În forul intim încep să mă îndoiesc însă că am fost obijduiți numai noi, această mai veche generație, în viață, a secolului al XX-lea; soarta noastră au avut-o, probabil, muritorii din toate timpurile. Venerabili moșnegi cu părul coliliu și obrajii hieratici, de altădată, nu erau și ei în fond doar niște flăcăi

iernatici mascați? Cu amintiri rarefiate, dintr-o viață consumată mai mult în cazne fizice, cu palmele bătătorite, scâlțați de „sfânta sudoare a frunții”? Sacralitatea senectuții nefiind altceva decât o metaforă a poezilor și nevoia celor tineri de a crede într-o transfigurare a omului aici, pe pământ? Noi nemaibeneficiind de strana heraldică a transcendentalului doar fiindcă generațiile ce ne urmează au devenit mai prozaice și mai cinice, lipsite de dispoziția de a face din înaintași portrete de prapor?

Cu atât mai bine, atunci! Să ne păstrăm în contingent, să ne continuăm lucrul, munca fiind până la urmă mai benefică decât planarea în Olimpul înțelepciunii factice! Ca atare, m-am apucat să culeg ce a rămas nemăturat de târnurile vremurilor. Chiar să smulg din gura carnasieră a timpului ceea ce n-a fost de tot devorat. Să încerc descifrarea vacarmului și haloului venind, peste decenii, dinspre „frontul meu”.

Prilej de a mă convinge și pe mine că „am îmbătrânit”, și că bătrânețea poate avea ponderabilitate convertibilă într-o modestă moștenire metafizică.

Obsesia morții în torentul vieții

Ședeam cu paltonul pe genunchi în clarobscurul micii încăperi, lângă o măsuță fragilă unde radiologul completa fișa urografiei pe care tocmai mi-o făcuse. După opinia lui se impunea operație, dar, firește, domnul profesor avea să decidă. Arbora și el o oarecare morgă de profesor, aceasta constând din reținere, gravitate și mister. Și un surâs blajin, rece. O fi vrut să exprime compasiune, înțelegerea „superioară” a condiției mele de deținut politic, eliberat temporar de la Jilava din pricina unei severe infecții a căilor urinare. Sau, cine știe, ceva mai complicat, profunzimea unei revelații asupra destinului uman, cu doza lui de tragism, imprevizibil și necunoscut. Rezulta o poză ireproșabilă de umanism profesional, intelectualitate relativistă, inteligență neostențativă și instinct istoric.

Din cauza ușilor închise, în antreiașul transformat în birou se făcuse prea cald, și fruntea mi se umezea. De altfel, aveam frisoane, iar celula îmi inculcase sindromul claustrofobiei. Îmi tamponam pielea feței cu batista și așteptam, cu un vag și confuz sentiment de grațitudine, încheierea sinuoasei partituri pe jumătate protector-medicală, pe jumătate

cabalistic-încurajatoare pe planul unei solidarități, neexprimate, de ordin ontologic.

Punând capăt capitolului cu finalul rămas în suspensie – mai rămâneau atâtea de spus în privința bolii și a condiției mele civice –, a scos de sub teancul de radiografii, una pregătită, după cum am văzut, pentru a documenta șarada altei epoci. A desfășurat celuloidul în fața veiozei și a bătut ușor cu degetul contururile și petele imaginii: „Aceasta este cicatricea unui infiltrat TBC al pulmonului dumneavoastră”, a șoptit cu un calm sinistru, dacă n-ar fi fost atenuat prin umorul încărcat de suspiciune cu care mă privea, convins că-mi administrează șocul unei mari surprize. „N-am avut TBC”, m-am apărat, ferindu-mă să dau o anume conotație siguranței respingerii diagnosticului pronunțat post-factum. M-a asigurat că în această privință nu există dubii, iar la obiecția că atâtea și atâtea radiografii pulmonare făcute de-a lungul deceniilor n-au pus în evidență atari sechele, a râs sec și rezolut. Nici aparatele nu fuseseră performante, nici ochiul interpreților imaginii prea versat și sagace. Am înțeles că noul mod de citire constituia o inovație personală. Probabil, ori de câte ori avea ocazia, pe lângă urografia de rigoare specialistul în rinichi trăgea și o „pulmonară”, adevărat bilet la o loterie secretă, unde câștigătorul nu putea fi decât el însuși, iar trofeul, uluiala pacientului, căruia trecutul i se deschidea deodată ca un rebus lugubru.

Fără îndoială, mi-a explicat, episodul s-a petrecut de mult, în prima tinerețe, și s-a consumat în secret, fiind depășit fără știrea eroului, prin forța unor fericite procese fiziologice, a sevelor vârstei și, poate, a resurselor psihologiei regeneratoare. Îndatoririle profesionale îl împiedicau să prelungească mai mult consternanta ședință de ghicitor în

trecut, lăsându-mă să rumeg singur noutatea – coabitaseam doar cu sămânța morții în trup – și să caut în memorie clișeul fragmentului de viață semnificativ pentru respectiva dramă. La început mirare, neîncredere, un surâs interior ironic – tolerant la adresa radiologului cu vocație detectivist-arheologică – apoi o senzație de nesiguranță; schema standard a vieții purtate în minte nu mai era în deplină ordine, umbre suspecte își ițeau capul pe la colțul anilor cei mai curați, mai frumoși și mai limpezi. Imaginea a venit de la sine, nechemată, nehartuită de fasciculul luminos al memoriei, cumințe ca un cățel ce se știe vinovat și se înfățișează la judecată.

Mă așezasem în fundul curții, căutând o rază solară călduță, ca bătrânii cu sângele subțiat, a căror celulă debilitată se îndreaptă avidă spre bateriile energiei cosmice, singurele ce pot încărcă un organism epuizat. Era primăvară, pământul își pierduse rigiditatea, se căptușise din nou cu verdele crud al ierbii și frunzișului, cerul surâdea cu ochi albaștrui, nevinovați și mângâietori. De-abia împlinisem șaisprezece ani, știam că trec un prag biologic, dar motoarele, în loc să se ambaleze începuseră să-și reducă turația, făcând ca aripile mele să se strângă. Pierdeam vizibil înălțime, și mă apropiam de un sol arid și dur, pe care prăbușirea nu putea fi decât catastrofală. Slăbisem, subțindu-mi silueta ca un ogar cu scheletul deșirat. O greutate nevăzută începea să-mi tragă umerii în jos și să-mi înmoaie pasul, îndemnându-mă să caut colțuri tihnite, cel mai adesea să mă întind pe pat, odihnindu-mi ochii pe rândurile unei pagini de carte. Mama îmi scotea un scaun la soare, în fundul curții, și mă lăsa să somnolez, cu gândurile împrăștiate, sub blânda ploaie a luminii.

În ziua aceea fuseserăm împreună în oraș ca să cumparam pentru mine un obiect de îmbrăcăminte în vederea

înnoirii de Paște. Un tânăr cu înfățișare distinsă a intrat în curte și m-a rugat s-o chem. Era fiul negustorului de la care târguisem, trimis să mai reclame o diferență de bani, pe motiv că bonul fusese întocmit greșit. M-a mirat că acest tânăr, pe chipul căruia se citeau aspirații intelectuale, elev și el de liceu, cu un an sau doi mai mare decât minte, a găsit îndrăzneala să se implice în acel demers, dubios și degradant după mine. Ne cunoșteam, stătuserăm de vorbă în câteva ocazii prin grupuri de prieteni comuni, iar pe vremea aceea toți băieții cultivați se fereau să lase impresia că sunt amestecați în treburi pragmatice, cu atât mai mult dacă acestea vizau propria familie. Tânărul în cauză avea și o soră, de asemenea elevă de liceu, blondă, zveltă, purtând ochelari delicați, parcă de scriitoare, or aceasta adăuga exigențe suplimentare la imaginea lui publică. L-am compătimit pentru penibilul compromis și de unde mă simțeam în inferioritate în poza de leneș sau slăbănog, i-am vorbit cu indulgență, și aceea mai mult creștinească, un pic umilitoare. Trecând peste rezervele mele, sau neînțelegându-le, s-a interesat dacă am vreo boală; s-a lăsat repede convins de sumara mea explicație că sunt răcit. Dar cu tot efortul imediat și ulterior de a îngropa sub indiferență și uitare acel dialog laconic, a fost momentul, poate singurul, când am conștientizat că se întâmpla cu mine ceva grav. În anii următori, tânărul a putut citi mereu în ochii mei întrebarea dezaprobatore: de ce trebuia să se ducă el prin curțile oamenilor ca să ceară bani în plus pentru obiectele atât de banale, vândute de tatăl său? Dar și o cercetare mută: după ce a ghicit că sunt bolnav, cum mă mai vedea, cum mă mai taxa?

Contractasem, într-adevăr, o răceală pe la sfârșitul iernii, dar simptomele specifice gripei, sau ce fusese, dispă-

ruseră repede, stăruind doar vlăguirea fizică, transformată cu timpul într-o îngrijorătoare anormalitate durabilă. Rămăsesem și cu o tuse discretă, de care uitam, iar când mi-o aducea în atenție mama, o consideram semnul distinctiv original al proaspătului statut de adolescent. Dar particularitatea cea mai frapantă a acelui fragment de viață, trecut cu vederea până la revelatoarea radiografie pulmonară a urologului doar pentru că a coincis cu importanta și aducătoarea de mari surprize schimbare de vârstă, a constat într-o ciudată și bruscă meandă psihologică.

Devenisem neobișnuit de blând și milos, și aceasta pe fondul unei mari tristeți senine. Începusem să privesc oamenii, animalele, obiectele, ca și când ar fi fost lovite de o grea suferință ascunsă, dezvăluită numai mie datorită unui har special ce-mi luase pânza de pe ochi. Privirile descopereau, cu o adâncă și generoasă compasiune, că toate ființele și lucrurile sunt condamnate, ele plutind, după felul și natura lor, într-o veselă, naivă și înduioșătoare inconștiență, rămânând străine de tragica soartă ce le pecetluia. Versurile scrise prin caietele de școală încercau să avertizeze micile și marile componente ale lumii asupra perfidiei fatalității, și în același timp să le protejeze de stresul conștientizării prea brutale a realității. Prietenilor de vârsta mea, ca și adulților cunoscuți, le adresam surâsuri duioase, încurajatoare, din care ar fi trebuit să deducă iminența primejdiei, faptul că sunt pe punctul de a se rostogoli în haos, eu neavând forța să intervin, ci doar să le arăt o neputincioasă mizericordie. Vorbeam din ce în ce mai puțin cu amicii și colegii – până atunci fusem un exuberant al comunicării – și alegeam cuvinte moi, pansamente eterice pentru tamponarea rănilor transcendente nevindecabile. Efectul, din păcate, nu

era cel scontat, destinatarii milei fiind departe de a înțelege complexitatea mesajului și, cel mai adesea temători că e vorba de un gen de ironie, nu luau act de fraternala mea ofrandă. Mângâiam mai mult ca oricând capul mic și candid al pisicii – mirată de abuzul afectiv – și îmi plimbam consolator palma peste lemnul lucios al mesei de lucru, pe spătarul scaunului, pe zidul vărui în culoarea oului de rață și pe scoarța rugoasă a copacilor, ferindu-mă totodată să mă las observat, ca să nu dau de bănuț că mi-am extins dialogul la natura neînsuflețită.

Înotam în oceanul nemărginit al morții ce cuprinsese toate tărâmurile și în pieptul meu se spărgeau valuri nesfârșite de regret, într-o ceață care mă amețea. Sufletul îmbibat de milă se clătina ca o corabie avariata, gata să se scufunde.

În iarna aceea murise în vecini, după o lungă boală, un băiat de vârsta mea cu care, din cauza tuberculozei pulmonare contractate inexplicabil, nu mai avusesem de-a face în ultimii ani. Când nu se afla prin sanatorii, vegeta între patru pereți, împiedicat să iasă în stradă de brutalitatea cliimei noastre continental excesive. Decesul lui se confundase în ochii mei cu imaginea bolii, suferinței și claustrării, cu portretul tânărului exclus din perimetrul vârstei, întrezărit prin fereastră în timp ce-și consuma, spectral, puținele forțe, într-o lentă putrefacție. Impactul, și așa apăsător al acelei morți, a fost amplificat de împrejurarea că mama decedatului m-a ales drept personaj simbolic pentru ritualul mistic al comunicării, după canoane complicate, cu sufletul celui ce părăsise lumea materială, dar întârziată să-și ia zborul către spațiile veșniciei.

Câteva săptămâni mi s-au adus în fiecare dimineață apă proaspătă – nu înțelegeam cum poate fi un tânăr avid